

УДК 333:345

Сніна-Березовська А.О.

кандидат економічних наук

Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця**ПОДАТКОВО-БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ЗАСОБІВ
ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ****FISCAL POLICY IN THE METHODS OF STATE REGULATION
OF REGIONAL DEVELOPMENT****АНОТАЦІЯ**

У статті розглянуто питання регулювання регіонального розвитку у сфері податково-бюджетної політики. Проаналізовано проблеми взаємодії державних органів влади з органами місцевого самоврядування з податково-бюджетних питань. Систематизовано види фіскальної політики держави. Розглянуто стабілізатори впливу на фіскальну систему регіонів та інструменти впливу на регіональний розвиток.

Ключові слова: регіональний розвиток, податково-бюджетна політика, фіскальна політика, фіскальна система, податково-бюджетні інструменти.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены вопросы регулирования регионального развития в сфере налогово-бюджетной политики. Проанализированы проблемы взаимосвязи государственных органов власти с органами местного самоуправления по налогово-бюджетным вопросам. Систематизированы виды фискальной политики государства. Рассмотрены стабилизаторы влияния на фискальную систему регионов и инструменты влияния на региональное развитие.

Ключевые слова: региональное развитие, налогово-бюджетная политика, фискальная политика, фискальная система, налогово-бюджетные инструменты.

ANNOTATION

The questions of regulation of regional development in the field of fiscal policy. The problems of the relationship of public authorities to local governments on fiscal issues. Systematized kinds of fiscal policy. We consider the impact of the stabilizers on the fiscal systems of the region and instruments impact on regional development.

Keywords: regional development, tax policy, fiscal policy, fiscal system, fiscal instruments.

Постановка проблеми. Чинна в Україні система місцевого самоврядування сьогодні не відповідає потребам суспільства. Функціонування місцевого самоврядування не спрямовано на реалізацію його головного призначення – створення та підтримки сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання змісту бюджетної системи, її складових, а також податково-бюджетної політики та її ролі у регіональному розвитку були предметом дослідження провідних вітчизняних та зарубіжних учених. До них, зокрема, належать Аведян Л.Й. [5], Базилевич В.Д. [6], Бутков Д.Д. [7], Василик О.Д. [8], Павлюк К.В. [8],

Воронова Л.К. [9], Кириленко О.П. [12], Мельник В.М. [13], Юрій С.І. [19] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні регіональна податково-бюджетна політика в Україні переходить у якісно новий вимір розвитку, що, певним чином, викликає труднощі у її реалізації. Теоретико-методологічні засади регіональної податково-бюджетної політики та визначення її пріоритетів на сучасному етапі вивчені недостатньо. Отже, подальші дослідження з питань обґрунтування необхідності побудови власної податково-бюджетної політики на регіональному рівні будуть доцільними.

Мета статті полягає в оцінці сучасного стану та виявленні тенденцій та пріоритетів регіональної податково-бюджетної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвиток місцевого самоврядування, а отже, і регіонального розвитку, визначений одним з найважливіших напрямів державної політики, про що свідчить розробка ряду нормативно-правових актів з питань реформування цієї системи. Так, у грудні 2009 р. ще попереднім урядом було затверджено План заходів щодо реалізації Концепції реформи місцевого самоврядування, в основу якого було покладено обов'язок щодо розробки законопроектів «Про адміністративно-територіальний устрій України», «Про комунальну власність», щодо внесення змін до законів України «Про місцеві державні адміністрації» та «Про місцеве самоврядування в Україні» та ін. [1]. На виконання цього розпорядження було розроблено Мінрегіонбудом Концепцію реформи місцевого самоврядування [7], згідно з якою перед місцевим самоврядуванням поставили проблеми, які потребують ефективного та швидкого реагування: економічна неспроможність більшості територіальних громад щодо здійснення власних і делегованих повноважень; недостатність ресурсів у бюджетах розвитку територіальних громад для інвестицій в інфраструктуру; криза комунальної інфраструктури; криза кадрової політики та ін.

Пізніше з метою забезпечення взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування у вирішенні питань реалізації

державної регіональної політики, проведення адміністративно-територіальної реформи, подолання міжрегіональних диспропорцій, забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості було видано Указ Президента України «Про раду регіонів», на підставі якого було затверджено відповідне положення [4].

А у вересні 2010 р. на виконання Указу Президента України було надано Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про поглиблення взаємодії місцевих органів виконавчої влади та асоціацій органів місцевого самоврядування» [2] та про «Деякі питання реформи місцевого самоврядування» [3].

Проте розширення функцій і повноважень органів місцевого самоврядування, яке відбулося протягом останніх років, не супроводжується адекватним збільшенням обсягів фінансових ресурсів, що надходять у їх розпорядження. Незначними залишаються власні доходи, зокрема, у вигляді надходжень від місцевих податків і зборів. Ні попередня система оподаткування, ні кардинальні зміни, яких вона зазнала з набуттям чинності положень Податкового кодексу України, не дають можливості використання інституту місцевих податків і зборів як потужного джерела поповнення місцевих бюджетів, що на перший план ставить питання кардинального реформування системи місцевого оподаткування.

І хоча з прийняттям ПКУ, нормами якого було скасовано ряд неефективних податків та зборів, а з прийняттям Бюджетного кодексу України здійснено перерозподіл бюджетних надходжень на користь місцевих бюджетів, проблема зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування та підвищення рівня самодостатності місцевих бюджетів та регіонів взагалі, залишається невирішеною.

Розвиток сучасних трансформаційних процесів, пов'язаних зі становленням в Україні ринкової моделі господарювання, загострює необхідність пошуку перспективних напрямів посилення фіскального значення місцевих податків. Особливо враховуючи те, що система фінансування виробничої та соціальної інфраструктури, комунально-побутового обслуговування населення, здійснення заходів з благоустрою територій, забезпечення санітарного та екологічно чистого навколишнього природного середовища та ряду інших заходів здійснюється за участю місцевих органів влади. Недостатність коштів у бюджетах територіальних громад призводить до неефективного виконання покладених на місцеві органи самоврядування функцій з фінансування вищевказаних заходів. Тому реформування місцевого оподаткування та, таким чином, розвитку регіонів України дедалі стає ще більш актуальним.

В умовах побудови в Україні демократичного суспільства та успішного функціонування

ринкового механізму залишається важливим і пріоритетним напрямком забезпечення ефективного дієвого фіскального регулювання процесів формування доходів бюджетів регіонів. Цей напрямок повинен бути спрямований на використання стимулюючих правових інструментів, їх розподіл і здійснення видаткових повноважень. Головне призначення фіскальних доходів бюджетів регіонів полягає не лише в їх мобілізації, а й забезпеченості фінансової незалежності органів місцевого самоврядування.

Наявність ефективного фіскального регулювання доходів бюджетів локального рівня і забезпечення їх розширеного відтворення є підтвердженням розвитку економіки регіону. Доходи місцевих бюджетів виступають основою фіскальної стабільності адміністративно-територіальної одиниці.

Фіскальна політика – це вплив уряду на економіку через оподаткування, формування обсягу й структури державних видатків з метою забезпечення належного рівня зайнятості, запобігання й обмеження інфляції та згубного впливу циклічних коливань [6, с. 690]. Крисоватий А.І. розглядає фіскальну політику як регулювання державних видатків та податкових надходжень для забезпечення повної зайнятості, стабільності цін та економічного зростання, а також як вплив держави на економічну кон'юнктуру шляхом зміни системи оподаткування і державних витрат [18]. Юрій С.І. трактує поняття «фіскально-податкова політика» як діяльність держави у сфері запровадження, правового регламентування та організації справляння податків й податкових платежів до централізованих фондів грошових ресурсів [19, с. 46]. Авадян Л.Й. під фіскальною політикою розуміє «...процес змін у системі оподаткування та урядових видатках, що здійснюється з метою зменшення коливання ділових циклів, сприяння швидкому зростанню економіки з високою зайнятістю та без високої неконтрольованої інфляції. Так, якщо країні загрожує глибока затяжна рецесія, то вона має використовувати не лише монетарну політику з метою стимулювання інвестицій, а й змінювати фіскальну політику, тобто зміну податків і урядових видатків з метою досягнення належних обсягів виробництва та рівня цін. Отже, фіскальна політика, що має справу з податками і урядовими видатками, в поєднанні з монетарною політикою має на меті забезпечення високих темпів економічного зростання з належною зайнятістю населення та стабільними цінами» [12, с. 275].

Важливим інструментом впливу на економіку й соціальну сферу є фіскальна політика місцевих органів влади. Місцеві органи влади мають право, в рамках, визначених законодавством, встановлювати місцеві податки і збори [15, с. 80].

Кейнсіанська теорія доводить необхідність створення «ефективного попиту» у вигляді

умов забезпечення реалізації виробленої продукції через вплив різних методів державного регулювання.

Згідно з теорією Кейнса Дж.М., податки діють в економічній системі, як «вбудовані механізми гучності». Високі прогресивні податки, на його думку, відіграють позитивну роль. Будучи невід'ємною частиною бюджету, ця економічна категорія впливає на збалансованість в економіці.

Так, зниження податкових надходжень зменшує доходи бюджету та загострює економічну нестабільність. А податки, як «вбудований стабілізатор», знищують ці процеси: під час економічного підйому оподатковувані доходи зростають повільніше, ніж податкові доходи, а при кризі податок зменшується швидше, ніж доходи [11].

Роль податково-бюджетної політики держави в захисті національних інтересів на глобальному ринку важко переоцінити, особливо в умовах, коли українська економіка подає ознаки похвалення на фоні перерозподілу наявних фінансових ресурсів через міжнародні боргові зобов'язання. Разом з тим можливості державних витрат дуже обмежені, оскільки вони зумовлюються доходами економічних агентів і податковою базою. Такий факт підкреслює важливість раціоналізації режимів оподаткування і «витягування» доходів юридичних і фізичних осіб з тіні. На цьому шляху велику роль відіграє державна стратегія щодо оподаткування прибутків, яку доцільно будувати на стимулюванні та добровільності. Треба зауважити, що мультиплікативний ефект від зниження податків є слабшим, ніж від збільшення державних витрат. Це є наслідком сильнішого впливу державних витрат на сукупний дохід і сукупне споживання. Саме така різниця є визначальною при виборі інструментів податково-бюджетної політики [9, с. 17]. Якщо її сфокусовано на розширенні державного сектора економіки, то для подолання циклічного спаду збільшуються державні витрати (що зумовлює сильний стимулюючий ефект), а для стримування інфляційного ефекту підвищуються податки (що є відносно м'яким обмежувальним заходом). Якщо фіскальну політику сфокусовано на обмеженні державного сектора економіки, то у фазі циклічного спаду знижуються податки, що дає відносно незначний стимулюючий ефект; у фазі циклічного піднесення зменшуються державні витрати – це дозволяє відносно швидко знизити рівень інфляції.

Недискреційна фіскальна політика (автоматична зміна рівня зайнятості населення, обсягів виробництва і темпів інфляції внаслідок циклічних коливань сукупного доходу) допускає автоматичне збільшення (зменшення) чистих податкових надходжень до бюджету. При дискреційній фіскальній політиці для стимулювання сукупного попиту у період спаду створюється дефіцит державного бюджету (внаслідок

збільшення державних витрат або зниження податків); відповідно, в період піднесення економіки цілеспрямовано створюється бюджетний надлишок [9, с. 17].

Фіскальній системі властиві як внутрішні автоматичні, так і дискреційні стабілізатори [10, с. 27]. Внутрішні автоматичні стабілізатори діють незалежно від заходів владних структур. В умовах рецесії автоматичні стабілізатори протидіють зниженню цін, а в умовах інфляції – їх підвищенню.

Автоматичні стабілізатори діють перш за все через зміни в податкових надходженнях. Якщо доходи фізичних і юридичних осіб зменшуються, то знижуються і податкові надходження. В інфляційні періоди збільшення податкових надходжень зменшує особисті доходи, стримує споживчі видатки, скорочує сукупний попит і уповільнює зростання заробітної плати і цін. Тенерішня податкова система України має високий ступінь автоматичної гнучкості.

На відміну від автоматичних стабілізаторів, дискреційна політика з метою зміни структури податково-бюджетної системи передбачає прийняття відповідних законів. Основними знаряддями дискреційної фіскальної політики є зміни ставок оподаткування [8, с. 29]. З метою запобігання зменшенню використовуваного доходу, глибокій рецесії дискреційна фіскальна політика потребує тимчасового скорочення ставок оподаткування. Зміна ставок оподаткування може як стимулювати зростання економіки, так і уповільнювати її. Мова йде про реакцію з боку споживачів на зміну ставок оподаткування – зниження податків заохочує населення підвищувати витрати. І, навпаки, підвищення ставок оподаткування супроводжується їх зменшенням.

Податково-бюджетна політика регіонів в багатьох країнах є важливим інструментом впливу на розміщення продуктивних сил, розвиток депресивних територій, впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу. Створюючи особливі або пільгові режими оподаткування, місцева влада залучає додаткові інвестиції, сприяє новому будівництву, розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, створенню спеціальних економічних зон та зон промислового будівництва. Досвід інших країн показує, що чим менше розвинута та чи інша територія, тим більші податкові пільги надають їй органи влади. Досить часто у створенні сприятливих фінансових умов для розвитку депресивних територій бере участь держава. Систему таких пільг називають преференціями. Формами преференцій є особливі бюджетні режими, податкові канікули, особливі режими валютного регулювання та візові режими. На жаль, роль і значення податково-бюджетної політики регіонів для розвитку економіки в Україні поки що залишаються вкрай незначними.

Місцеві податки і збори, які є основним доходним джерелом місцевої влади, в Україні відіграють незначну роль.

Отже, податково-бюджетна політика – це вплив уряду на економіку країни через оподаткування, що здійснюється шляхом формування доходів бюджетів та понесення видатків у формі фінансування соціально-економічних потреб суспільства. Така політика є складовою і невід’ємною частиною соціально-економічних та фінансових трансформацій, що здійснюються в Україні. Вона може відбуватися через вирівнювання фінансового забезпечення розвитку територій, поєднуючи діяльність центральних органів влади та органів місцевого самоврядування. Процес розвитку важелів податково-бюджетної політики охоплює як періоди централізації влади і, відповідно, податкових відносин, так і періоди розвитку місцевого самоврядування.

Податково-бюджетна політика виражається в системі форм і методів мобілізації фінансових ресурсів держави, тобто через політику державних доходів, їх розподілу через політику державних видатків. Оскільки така політика є реалізацією фіскальних інтересів держави і, зокрема, регіонів, потрібні ефективні методи фіскального регулювання бюджетів.

На думку вчених, державне фінансове регулювання – це система регламентування розподільних відносин у суспільстві в цілому і суб’єктів господарювання. Функціонування системи державного фінансового регулювання податково-бюджетної системи забезпечується за допомогою фінансових інструментів: податків, внесків і відрахувань, субсидій та дотацій. Податки, податкові платежі і збори відображають місце бюджету в складі фінансового механізму. Саме вони відіграють важливу роль у фінансовому вирівнюванні. Це обумовлено сутністю податків та їх функціями – фіскальною і регулюючою [16].

Зокрема, Крисоватий А.І. [18] вважає, що держава, задовольняючи інтереси суспільства в різних сферах життєдіяльності, виробляє та впроваджує відповідну економічну, соціальну, екологічну, демографічну політику.

Засобом взаємодії об’єкта та суб’єкта державного регулювання соціально-економічних процесів є фіскальні механізми. Визначивши свою податково-бюджетну політику, держава визначає напрямки розвитку, стратегію і тактику досягнення поставленої мети. Ось чому державне податкове регулювання має чітке спрямування на вирішення конкретних завдань і програм [16]. Податки можуть бути не лише джерелом наповнення бюджетів усіх рівнів, а й інструментом регулювання тих чи інших соціально-економічних процесів – перерозподілу доходів між членами суспільства, стимулювання окремих видів господарської діяльності та обмеження розвитку інших тощо. Регіональну фіскальну політику треба розглядати як різновид регіональної економічної політики, як сукупність дій регіональних органів державного регулювання для забезпечення функцій держави на рівні регіону [16]. Прийняття фіскаль-

них рішень стосовно дохідної частини бюджетів регіонів має бути покладене на органи місцевого самоврядування, яким передаються певні права на оподаткування.

Однією із причин надання органам місцевого самоврядування певної податково-бюджетної самостійності є прагнення сприяти підвищенню їх відповідальності за наслідки своїх рішень. Фіскальна відповідальність органів місцевого самоврядування є настільки дієвим засобом, наскільки видатки органів місцевого самоврядування фінансуються з власних джерел доходів. У цьому контексті фіскальна відповідальність означає: наслідки збільшення видатків на місцевому рівні відчуватимуться місцевим електоратом як через оподаткування, так і через запровадження плати за користування суспільними послугами. Для реалізації раціонального бюджетного вибору необхідно мати достатню кількість альтернатив у сфері фіскального регулювання доходів бюджетів локального рівня. Одна з них полягає у передачі органам місцевого самоврядування баз оподаткування і права самостійно вирішувати, яким чином їх використовувати. Дана альтернатива передбачає не лише ухвалення рішень на місцевому рівні, але й передачу органам місцевого самоврядування функцій стягнення і управління податками. Інша схема передбачає застосування менш радикальної форми – база оподаткування й право встановлення ставок податків передаються органам місцевого самоврядування, а управління податковими надходженнями здійснюється централізовано [13].

Таким чином, державне регулювання регіонів засобами податково-бюджетної політики можна визначити як сукупність різноманітних важелів та інструментів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, за допомогою яких держава та органи місцевого самоврядування створюють ефективну фінансову політику в сфері забезпечення і задоволення соціально-економічних та суспільних потреб кожного регіону України.

Визначаючи поняття «фіскальне регулювання дохідної бази» місцевих бюджетів, необхідно взяти до уваги значимість бюджетів регіонів у суспільно-економічних відносинах, пов’язаних з розподілом і перерозподілом ВВП і національного доходу; системний підхід до сукупності різноманітних важелів та інструментів, за допомогою яких органи місцевого самоврядування створюють ефективну податково-бюджетну політику в сфері забезпечення й задоволення соціально-економічних та суспільних потреб кожного регіону України, та фінансове забезпечення соціально-економічних програм. Враховуючи вищезазначене, слід розуміти, що «фіскальне регулювання дохідної бази» місцевих бюджетів – це сукупність різноманітних важелів та інструментів, за допомогою яких держава та органи місцевого самоврядування реалізують політику в сфері формування та

наповнення доходів місцевих бюджетів за рахунок податків і зборів. Отже, фіскальне регулювання доходів місцевих бюджетів виражає економічні відносини, що виникають між органами місцевого самоврядування та підприємствами, організаціями і громадянами в процесі планування бюджетного фонду адміністративно-територіального формування. Формою прояву цих економічних відносин є податкові платежі підприємств, організацій і населення в бюджети, а їхнім матеріально-речовим втіленням є кошти, що мобілізуються в «бюджетний кошик» адміністративної територіальної одиниці регіону. Склад фіскальних бюджетних доходів, форми мобілізації коштів до бюджету залежать від системи та методів господарювання, діючої системи оподаткування, а також вирішуваних суспільством економічних завдань.

У наукових працях зарубіжних авторів сформульовано два основні критерії, за допомогою яких можна визначити рівень бюджетної системи відповідно тих чи інших доходних джерел [14]:

1) ефективність управління. Оподаткування окремих податкових баз повинне здійснюватися тими рівнями бюджетної системи, які володіють найбільш повною інформацією про їхню величину. Наприклад, у випадку з податком на прибуток підприємств найбільш точні відомості про розмір прибутку, одержаного нею в різних регіонах країни і за кордоном, мають центральні органи. У випадку з податком на майно інформаційна перевага належить місцевій владі, оскільки їй простіше оцінити вартість майна. Тому податок на прибуток має встановлювати центральна влада, а майновий – місцева;

2) відповідність доходних джерел витратним повноваженням. Податковий інструмент, призначений для здійснення податкової політики, повинен бути наданий у розпорядження того рівня бюджетної системи, який проводить цю політику. Прогресивні перерозподільні податки, стабілізаційні інструменти й податки на природні ресурси за цим критерієм повинні встановлюватися на центральному рівні та поступати у федеральний бюджет, в той час як плата за проїзд регіональними дорогами має визначатися на рівні регіону і поступати до місцевого бюджету.

На думку зарубіжних вчених, розподіл доходних джерел між рівнями бюджетної системи повинний базуватися на таких принципах [14]:

1) прогресивні перерозподільні податки (наприклад, прогресивний прибутковий податок, а в Україні це податок на доходи фізичних осіб) повинні збиратися централізовано. Якщо такі податки вводяться на децентралізованому рівні, а їх ставки будуть відмінні за територіями, то і у бідних, і у багатих верств населення з'являються стимули до міграції;

2) органи влади децентралізованого рівня повинні уникати податків, які мають мобільну базу. Децентралізоване управління малими

видами податків (для України це місцеві податки і збори) може призвести до переміщення податкової бази та викривлення ринкової поведінки виробників і споживачів;

3) якщо податкова база розподілена між територіями вкрай нерівномірно, то малі податки повинні збиратися централізовано;

4) доходи від платних послуг, що надаються бюджетними установами, прийнятні як джерело доходів для бюджетів усіх рівнів, але більше всього – для децентралізованого рівня бюджетної системи. Розмір платежу, як правило, відповідає вартості наданої послуги, що сприяє ефективному розподілу ресурсів;

5) децентралізовані бюджети не повинні наповнюватися за рахунок податків, котрі «експортуються» в інші регіони, тобто сплачуються їх жителями. Прикладом такого податку може бути муніципальний податок з продажу (муніципалітету, який є туристичним центром). Цей податок значною мірою сплачується населенням інших муніципалітетів, які не споживають локальних суспільних благ великою кількістю. Вони фактично субсидують місцевий бюджет, тобто відбувається перерозподіл ресурсів на користь населення муніципалітету.

Наведені вище принципи розподілу доходних джерел між рівнями бюджетної системи є універсальними. Аналіз податкових систем показує, що ці принципи значною мірою реалізуються і в Україні. Кириленко О.П. трактує доходи місцевих бюджетів як доходи, що складаються з власних і закріплених надходжень, перелік яких визначений на тривалу перспективу, що повинно створити необхідні передумови для здійснення перспективного планування доходів бюджету [12].

Надходження власних доходів не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам. Закріплені доходи місцевих бюджетів становлять основу визначення податкової спроможності території, а їх обсяги впливають на розміри бюджетних трансфертів, які надають місцевим бюджетам з державного бюджету України [17, с. 447].

Юрій С.І. [19] поділяє доходи місцевих бюджетів на закріплені та регулюючі. Закріпленими вважаються такі доходи, які в законодавчому порядку повністю закріплюються за певним бюджетом, не підлягають передачі до бюджетів нижчого рівня або частково закріплюються за бюджетами вищого рівня і у певному обсязі підлягають передачі до бюджетів нижчого рівня.

Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що дохідна частина бюджетів регіонів повинна формуватися в першу чергу за рахунок оподаткування іммобільних податкових баз і платежів за послуги, що надаються бюджетними установами, тоді як доходи бюджетів вищого рівня повинні формуватися за рахунок доходів, що мають виражену перерозподільну природу (прогресивний прибутковий податок).

Висновки. Зміцнення позицій регіону має базуватися на формуванні самодостатності, в тому числі фінансової податкової; самозабезпеченості (наявність та підвищення ефективності використання потенціалу регіону) та автономії місцевих бюджетів в межах розширення повноважень та відповідальності. Умовами досяжності цих цілей є децентралізація податково-бюджетних відносин між центром та регіонами; мотивація органів місцевого самоврядування до активізації діяльності з підвищення ефективності використання стратегічного потенціалу регіону на принципах фіскального федералізму.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 вересня 2010 р. № 1797-р «Про поглиблення взаємодії місцевих органів виконавчої влади та асоціацій органів місцевого самоврядування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1797-2010-%D1%80>.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2010 р. № 1910-р «Деякі питання реформи місцевого самоврядування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1910-2010-%D1%80>.
4. Указ Президента України № 533/2010 «О Совете регионов» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/10849.html>.
5. Аведян Л.Й. Напрями вдосконалення процесу управління економічним і соціальним розвитком регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789.pdf>.
6. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Макроекономіка: [підручник] / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич; за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – 790 с.
7. Бутаков Д.Д. Местные бюджеты стран – членов СЭВ / Под ред. Д.Д. Бутакова. – М.: Финансы и статистика, 1980. – 147 с.
8. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: [підручник] / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Центр учбової літератури, 2004. – 544 с.
9. Воронова Л.К. Фінансове право України / Л.К. Воронова. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.
10. Державний бюджет України / [С.І. Юрій, Й.М. Бескид, І.В. Плішко]. – Тернопіль: ЦМДС, 1998. – 277 с.
11. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Ukrainian/122-Ukrainian.pdf>.
12. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О.П. Кириленко. – К.: НІОС, 200. – 165 с.
13. Мельник В.М. Адміністрування податків в історичній ретроспективі / В.М. Мельник // Фінанси України. – 2005. – № 10. – С. 42–50.
14. Мечинський О. Теоретичні основи організації і функціонування бюджетів місцевого самоврядування в Україні / О. Мечинський // Вісник Української академії державного управління при Президенті України. – 2000. – № 3. – С. 238–244.
15. Пархоменко В. Проблеми місцевого самоврядування в Україні 1990-х років / В. Пархоменко. – К.: Українська книга, 1999. – 252 с.
16. Піхоцький В.Ф. Місцеві податки і збори у проекті Податкового кодексу / В.Ф. Піхоцький // Вісник податкової служби України. – 2003. – № 3. – С. 29–33.
17. Податки / Під ред. Д.Г. Черника. – М.: Фінанси і статистика. – 1995. – 400 с.
18. Регіональна фіскальна політика: теоретичні засади та практичні доміанти реалізації в Україні: [монографія] / [А.І. Крисоватий, С.Д. Герчаківський, М.Р. Ібрагімов та ін.]; за ред. А.І. Крисоватого. – Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – 401 с.
19. Юрій С.І. Бюджетна система України / С.І. Юрій. – К.: Вид-во НІОС. 2000. – 400 с.